

Uitvoeringsprogramma Natuurkaart Rotterdam

december 2014

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Uitvoeren nieuwe en lopende projecten voor natuurontwikkeling	5
2.1 Nieuwe projecten met natuurontwikkeling	5
2.2 Afronden lopende projecten met natuurontwikkeling	8
Nieuwe projecten 2015 uit programma's natuur en rivieroever	10
Overzicht lopende en nieuwe projecten natuurontwikkeling	11
3. Aanvullende strategieën om biodiversiteit te versterken	13
3.1 Bescherming van natuurwaarden	13
3.2 Voortzetting vergroening van de stad	14
3.3 Medewerking verlenen aan projecten van derden met natuurontwikkeling	15
3.4 Natuurinclusief ontwerpen en uitvoeren van projecten	16
3.5 Natuurlijker beheer van openbaar groen en gemeentelijke terreinen	17
3.6 Communicatie en verspreiden kennis	18
Natuurkaart	20

1. Inleiding

Op 18 maart 2014 heeft het college van Burgemeester en Wethouders de Natuurkaart Rotterdam vastgesteld. Hiermee zijn de ecologische ambities van de gemeente vastgelegd. Op de Natuurkaart staan de kerngebieden waar sprake is van grote natuurwaarden die nog verder versterkt kunnen worden door gericht beheer. Daarnaast staan de belangrijkste ecologische verbindingzones tussen deze kerngebieden en het omringende landschap op de kaart. De kaart geeft ook aan waar nog nieuwe verbindingzones gewenst zijn. De natuur in de wijken en bijzondere Natuurparels hebben eveneens aandacht gekregen in de Natuurkaart Rotterdam. In de bijbehorende toelichting staat beschreven waar er in de bebouwde omgeving (wijken, havens en bedrijventerreinen) kansen liggen voor het vergroten van de natuurwaarden.

De Natuurkaart Rotterdam is, met toelichting, gepubliceerd op www.rotterdam.nl/natuurkaart.

De inzet van de gemeente Rotterdam en haar partners is om de biodiversiteit in het stedelijke gebied en het directe ommeland te vergroten. Door een netwerk van kerngebieden en verbindingzones, de ecologische structuur, in stand te houden -en waar nodig nieuwe verbindingen aan te leggen- kunnen natuurlijke vegetaties en populaties van dieren, duurzaam in stand worden gehouden. De natuur in de stad levert daarnaast een bijdrage aan het realiseren van andere beleidsthema's van de gemeente zoals klimaatadaptatie, watermanagement, recreatie en gezondheid. Daarbij spelen natuurlijke processen een rol, waaronder het reinigen van bodem, water en lucht (milieu), sponswerking en infiltratiecapaciteit van open grond en bergingscapaciteit van open water (watermanagement), bufferwerking van natuurvriendelijke oevers (klimaatadaptatie), afbraak van organisch materiaal (stadsbeheer) en bevruchting van voedselgewassen (landbouw).

Kerngebieden zijn locaties met belangrijke concentraties van bijzondere planten- en diersoorten die kenmerkend zijn voor Rotterdam. De ambitie voor de kerngebieden is om hier een stabiel ecosysteem te behouden. Op de kaart aangeduide kerngebieden hebben essentiële betekenis voor de biodiversiteit van Rotterdam. Verbindingszones zijn routes waarlangs dieren en planten, die van groot belang zijn voor de natuur in

Rotterdam, zich kunnen verplaatsen. Via deze routes staan kerngebieden met elkaar en met het landschap rond Rotterdam in verbinding. Door het aanleggen van nieuwe routes of het verbeteren van bestaande routes wordt voorkomen dat soorten geïsoleerd raken van soortgenoten. Verbindingszones zijn belangrijk voor contact tussen populaties van (zeldzame) soorten en de verplaatsing van soorten naar een leefgebied dat betere leefomstandigheden biedt.

Het verbeteren van de natuur in de stad levert een bijdrage aan de leefkwaliteit en het vestigingsklimaat van Rotterdam. Een groene buitenruimte in de stad, met een hoge inrichtingskwaliteit in de binnenstad, werkomgeving en de woonwijken en draagt onder andere bij aan de waarde van het vastgoed en aantrekkelijkheid voor investeerders.

Na de vaststelling in het college van Burgemeester en Wethouders, heeft de raadscommissie de Natuurkaart Rotterdam op 25 juni 2014, besproken. Bij deze bespreking heeft wethouder Eerdmans toegezegd om een uitvoeringsplan, een publieksfolder en een app van de Natuurkaart uit te werken.

In dit document wordt het uitvoeringsprogramma voor de Natuurkaart beschreven. Dit uitvoeringsprogramma heeft een nauwe samenhang met het uitvoeringsprogramma voor de rivieroevers dat in 2015 uitgewerkt wordt. Beide programma's geven invulling aan de ambitie van het college van B&W om in de komende jaren de biodiversiteit te vergroten en de ruimtelijke aantrekkelijkheid en ecologische kwaliteit van de rivieroevers te verbeteren. De scope van de concrete

projecten in dit uitvoeringsprogramma is 2014-2018. Maar de achterliggende strategieën hebben een langere werkingsduur en lopen door tot na deze collegeperiode. Er kunnen in de loop der tijd weer nieuwe projecten toegevoegd worden aan dit programma die een bijdrage leveren aan de vergroting van de biodiversiteit in de stad.

In hoofdstuk 2 zijn de lopende en nieuwe projecten, waarin natuurontwikkeling centraal staat, beschreven. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een samenvattend overzicht en een kaart van deze projecten. Hoofdstuk 3 geeft een inzicht in de aanvullende strategieën die in de gemeente Rotterdam toegepast worden om de bestaande natuur te beschermen en de biodiversiteit te vergroten.

2. Uitvoeren nieuwe en lopende projecten voor natuurontwikkeling

Om de ambities uit de Natuurkaart Rotterdam te realiseren worden er de komende jaren verspreid over de stad diverse projecten uitgevoerd. Deze projecten beperken zich hoofdzakelijk tot maatregelen op het grondgebied van de gemeente Rotterdam. Daarbij gaat het om het versterken van de groene hoofdstructuur van parkbossen, brede groenzones met struweelbeplanting en bomenlanen. Maar ook om het versterken van de ecologische betekenis van de rivieren en boezemwateren, het benutten van ruimte langs infrastructuur, het oplossen van barrières en het versterken van de ecologische structuren in de wijken.

De natuur houdt echter niet op bij de gemeentegrenzen. De rivieren en groenblauwe structuren (zoals singels en bomenrijen) verbinden de stad juist met de natuur rondom Rotterdam. Daarom zal zeker samenwerking worden gezocht met andere partijen, zoals recreatieschappen, waterschappen, buurgemeenten, de provincie Zuid-Holland en Rijkswaterstaat om de ambities te realiseren.

Nieuwe Maas bij Heijplaat

2.1. Nieuwe projecten met natuurontwikkeling

In deze collegeperiode krijgen de rivieroevers en de ecologische verbindingen extra aandacht. Daarmee kan een voortvarende start worden gemaakt met de realisatie van de ambities uit de Natuurkaart. Er wordt zoveel mogelijk aangesloten op de energie in de stad. Die is aanwezig op plaatsen waar geïnvesteerd wordt in gebiedsontwikkeling of initiatieven uitwerkt zijn door groepen burgers en coalities van (maatschappelijke) organisaties. Het college wil haar investeringen voor de natuur hier op laten aansluiten. Op korte termijn wordt een aantal projecten voorbereid, waarvan de uitvoering in de periode 2015-2018 kan starten. De nu bekende projecten worden hieronder beschreven. Hier kan later nog een aanvulling op plaatsvinden. Financiering van deze projecten vindt deels plaats uit de prioriteit die beschikbaar is voor rivieroevers en ecologie in 2015 en mogelijk aanvullende gemeentelijke budgetten voor 2016 e.v.

Impressie getijdengeul Mallegatpark

Rivieroevers

In het collegeprogramma is opgenomen dat de gemeente Rotterdam, samen met partners als Rijkswaterstaat, de provincie Zuid-Holland en het Wereld Natuur Fonds, een programma uitwerkt voor de rivieroevers waarbij verbetering van de aantrekkelijkheid en de ecologische waarden centraal staan. Hierbij wordt ook het burgerinitiatief voor het Maasparcours, een wandel- en fietsroute aan weerszijden van de rivier Nieuwe Maas -tussen de Maastunnel en de Van Brienoordbrug- betrokken. Binnenkort wordt de uitwerking gestart voor de eerste twee deelprojecten: een getijdengeul langs het Mallegatpark en een getrapte natuurlijke oever langs de Nassauhaven. Er zal ook onderzoek gedaan worden naar een tweede serie kansrijke locaties: Eiland van Brienoord, polder De Esch, Heijplaat en Schiemond. Voor de rivieroevers wordt in 2015 een apart programma gepresenteerd. In het programma Rivieroevers worden de Rotte en Schie ook meegenomen.

Impressie getrapte natuurlijke oever Nassauhaven

Essenburgsingel

Omwonenden van de Essenburgsingel hebben medio 2014 een initiatief gelanceerd voor de aanleg van een parkzone tussen het spoor en de singel. Op korte termijn realiseert het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard al natuurvriendelijke oevers ter hoogte van de Mevlana-moskee. De gemeente zal op basis van de motie 'Help ons het zelf te doen', samen met de NS en de initiatiefnemers, onderzoek doen naar de mogelijkheden voor een permanente groene bestemming, fasering en aanleg van het Essenburgpark, waarbij zelfbeheer een grote rol speelt.

Park Twee Heuvels

Ook elders in de stad liggen kansen voor vergroting van de biodiversiteit bij herinrichting van groengebieden. Voor het park Twee Heuvels, dat gelegen is in het gebied IJsselmonde, zal een herinrichtingsplan gemaakt worden met ruimte voor natuurontwikkeling. De ligging van dit park, nabij het Eiland van Brienoord en de rivier, biedt hiervoor goede aanknopingspunten.

Drijvend groen

Op een aantal plaatsen zijn nog mogelijkheden voor de toevoeging van drijvend groen in waterpartijen: het Buizengat en de waterbekkens van het DWL-terrein zijn hiervoor als concrete locaties in beeld. Voor het Buizengat, dat gunstig ligt voor de vismigratie tussen de Rotte en de Nieuwe Maas, wordt op kosten van Rijkswaterstaat en het Valorisatieprogramma Delta een prototype gebouwd in de proeftuin Aqua Dock (RDM op Heijplaat). Er wordt daarna onderzoek gedaan naar opschaling van deze pilot. Voor het DWL-terrein wordt drijvend groen aangebrecht in de waterbekkens.

Zomerhofkwartier

Voor het Zomerhofkwartier worden plannen uitgewerkt voor vergroening en de opvang van regenwater. Dit is een uitwerking van de Rotterdamse Adaptatiestrategie en de vergroeningsaanpak. Hierdoor kan een netwerk van groenzones ontstaan in deze stenige buurt. Ook zijn er ideeën voor een groene inrichting van de bovenzijde van de Hofbogen (het Hofpleinviaduct) dat als ecologische verbinding kan gaan functioneren. Bij het herstel van het dak van het gedeelte tussen de voormalige station Hofplein en de Bergweg wordt rekening gehouden met een mogelijke groene inrichting.

Rotte

Rotte

De Stichting Plezierrivier bepleit verbetering van de ecologische kwaliteit in combinatie met vergroting van de beleving van de Rotte. De stichting neemt verschillende initiatieven om ondernemers en andere partijen hiervoor te laten samenwerken. De stichting werkt samen met het recreatieschap Rottemeren, gemeente Rotterdam en andere partijen een perspectief uit voor de identiteit en samenwerkingskansen voor de Rotte. Dit moet leiden tot concrete voorstellen. Een wens van de stichting is om een vaarverbinding tussen de Rotte en de Zevenhuizerplas te realiseren zodat de recreatieve mogelijkheden vergroot worden.

Bij de toekomstige ophoging van kades langs de Rotte zijn er kansen voor verbetering van de groene oevers en vergroting van de beleving. In het stedelijke deel van de Rotte wordt door het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en de gemeente al gewerkt aan vergroening van de kades. Het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard streeft verder naar de aanleg van een vispassage bij het gemaal Schilthuis en werkt een plan uit voor een nieuwe inlaat met vispassage bij de Leuvehaven. Door deze maatregelen wordt de

Westelijk deel van Essenburgpark (bewonersinitiatief)

vismigratie mogelijk wordt en verbetert de waterkwaliteit van de Rotte. Beide voorstellen verkeren nog in de ideeefase en zullen worden betrokken bij de actualisering van het Uitvoeringsprogramma Waterplan 2. Ook wordt de Rotte meegenomen in het uitvoeringsprogramma voor de rivieroever.

Noorderkanaal

Voor het Noorderkanaal, dat de verbinding vormt tussen de Schie en de Rotte, liggen er eveneens kansen om de recreatieve waarde en de natuurwaarden (inclusief waterkwaliteit) te vergroten. Een kwaliteitsslag voor ecologie en recreatieve beleving van deze zone past ook bij de ontwikkelingen in het nabijgelegen Vroesenpark (bouw theehuis en opknappbeurt van de beplantingen). De waterkwaliteit in het Vroesenpark kan verbeterd worden na realisatie van een nieuw gemaal bij de Abraham van Stolkweg. Een eventuele studie naar maatregelen langs het Noorderkanaal wordt bij de actualisering van het Uitvoeringsprogramma Waterplan 2 betrokken. De hoogheemraadschappen van Delfland en Schieland en de Krimpenerwaard onderzoeken reeds de mogelijkheden voor vismigratie bij de Bergsluis.

Noorderkanaal

Acties:

- Gemeente Rotterdam werkt het programma Rivieroeveren uit met externe partijen. Gezamenlijke doelstellingen zijn het verbeteren van de aantrekkelijkheid en de ecologische kwaliteit langs de rivieren Nieuwe Maas/Nieuwe Waterweg, Rotte en Schie. Als eerste projecten worden de natuurvriendelijke oevers voor het Mallegatspark en de Nassauhaven uitgevoerd. In de vervolgfase worden ook andere kansrijke locaties, het Maasparcours, delen van de Rotte en delen van de Schie uitgewerkt om tot uitvoering te komen.
- Gemeente Rotterdam werkt mee aan de aanleg van natuurvriendelijke oevers in de zone tussen de Essenburgsingel en het spoor door het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (korte termijn). Met de NS en bewoners wordt onderzoek gedaan naar realisatie van (onderdelen van) het voorstel Essenburgpark.
- Gemeente Rotterdam werkt een plan uit voor herinrichting van park Twee Heuvels in IJsselmonde met ruimte voor natuurontwikkeling. Uitvoering is voorzien in 2018.
- Gemeente Rotterdam onderzoekt, samen met Rijkswaterstaat en het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, de mogelijkheden voor drijvend groen in het Buizengat (waarbij al wel een pilot wordt uitgevoerd). Op DWL-terrein wordt drijvend groen gerealiseerd in waterbekkens.
- Gemeente Rotterdam verkent, in het kader van het Uitvoeringsprogramma Waterplan 2 en de vergroeningsopgave, met bewoners en andere partijen de mogelijkheden voor vergroening van het Zomerhofkwartier.
- Gemeente Rotterdam werkt samen met de Stichting Plezierrivier en het recreatieschap Rottemeren aan een perspectief voor de Rotte. Hierbij wordt aangesloten op de initiatieven van het hoogheemraadschap voor ophoging van de kades. De Rotte wordt ook opgenomen in het programma Rivieroeveren.
- Gemeente Rotterdam verkent de kansen voor de aanleg van een ecologische verbinding (in combinatie met het dakherstel) op het Hofpleinviaduct zodat de biodiversiteit in het Oude Noorden toeneemt.
- Gemeente Rotterdam verleent medewerking aan uitvoering van maatregelen van de hoogheemraadschappen voor maatregelen t.b.v. verbetering van de waterkwaliteit en de vismigratie bij de Rotte (gemaal Schilthuis en Leuvehaven) en het Noorderkanaal (gemaal Abraham van Stolkweg en Bergsluis). Bij de actualisering van het Uitvoeringsprogramma Waterplan 2 wordt bekeken of er gezamenlijke studies verricht worden naar verdere ecologische maatregelen langs het Noorderkanaal.

2.2. Afronden lopende groenprojecten met natuurontwikkeling

Op het grondgebied van de gemeente Rotterdam zijn enkele grote projecten in uitvoering genomen waarin natuurontwikkeling een belangrijk onderdeel is. De belangrijkste investeringen vinden de komende jaren plaats in de noordrand van de Rotterdam. Hier wordt een reeks van projecten uitgevoerd, die tezamen een natte ecologische verbinding gaan vormen tussen Midden-Delfland (veenweiden) en de Ackerdijkse Plassen met de Rottemeren gaan vormen.

Schiezone, Schieveen en Vlinderstrik

Gemeente Rotterdam is eindverantwoordelijk voor het realiseren van nieuwe natuur en recreatie in de Schiezone, de polder Schieveen en Vlinderstrik¹. In de polder Schieveen ligt het accent op verbetering van de omstandigheden voor weidevogels waardoor dit gebied nog geschikter wordt als kerngebied voor deze soorten. In de noordrand wordt samengewerkt met Vereniging Natuurmonumenten, gemeente Lansingerland (Vlinderstrik), Hoogheemraadschap van Delfland, Hoogheemraadschap van Schieland en Krimpenerwaard en agrarische ondernemers.

Weidevogels in Schieveen

De landgoederen De Tempel en Nieuw-Rhodenrijs, die gelegen zijn langs de Schie, zullen opgeknapt worden met respect voor de hoge natuurwaarden (o.a. vleermuizen) en historische aspecten. Hiervoor zijn recent uitgebreide onderzoeken naar de natuurwaarden en cultuurhistorie uitgevoerd.

¹ Schiezone (50 ha) en Vlinderstrik (100 ha) zijn onderdeel van afspraken PMR 750 ha.

Landgoed De Tempel in Schiezone

Eendragtspolder

De gemeente Rotterdam is de afgelopen jaren intensief betrokken geweest bij de aanleg van een nieuwe waterberging in de Eendragtspolder (gemeente Zuidplas) met de daarin gelegen internationale Willem-Alexanderroeibaan. In de waterberging zijn moeraszones opgenomen die aansluiten op de natuurontwikkeling in de Zevenhuizerplas. Hierdoor ontstaat een belangrijke waterrijke natuurzone ten noorden van Nesselande. Aan deze ontwikkeling is intensief gewerkt met het recreatieschap Rottemeren, provincie Zuid-Holland, Hoogheemraadschap van Schieland en Krimpenerwaard en gemeente Zuidplas.

Oranjabonnen

Bij Hoek van Holland, in de Oranjabuitenpolder en Bonnenpolder, is het project Oranjabonnen in uitvoering. Over het Oranjekanaal is recent een nieuwe brug aangelegd voor het recreatief verkeer waarin looprichels voor kleine zoogdieren zijn verwerkt. Hierdoor is een brede barriere voor deze dieren opgeheven. Aansluitend worden hier fietsroutes aangelegd, die de belevingswaarde van het open landschap vergroten, maar ook een ecologische verbinding gerealiseerd

Oranjabonnen, toegankelijk landschap en natuurontwikkeling bij Hoek van Holland

langs de voormalige kreek (De Rel) en een vispaaiplaats aangelegd. In Oranjobonnen wordt samengewerkt met o.a. Zuid-Hollands Landschap en het Hoogheemraadschap van Delfland (aanleg vispaaiplaats).

Blauwe Verbinding

Aan de zuidzijde van Rotterdam wordt de Blauwe Verbinding aangelegd waardoor een natte ecologische verbinding tussen het Zuiderpark en de Waal bij Heerjansdam ontstaat. Op termijn kunnen dieren vanuit de groengebieden langs de Oude Maas, zoals mogelijk de bever, naar de stedelijke groengebieden komen. Deze nieuwe waternverbinding kan ook een rol gaan spelen bij de klimaatbuffer voor IJsselmonde. Naast de ecologische doelstelling, levert de Blauwe Verbinding een bijdrage aan de toevoer van schoon water naar Rotterdam-zuid en de recreatie (varen met sloepen en kano's).

Voor dit omvangrijke project is een samenwerkings-overeenkomst gesloten met de provincie Zuid-Holland,

de gemeente Barendrecht, de gemeente Albrandswaard, de stadsregio Rotterdam, het Waterschap Hollandse Delta en het Natuur- en Recreatieschap IJsselmonde. Het eerste deel, dat gelegen is tussen het Zuiderpark en het Zuidelijk Randpark (gemeente Barendrecht), is begin 2014 opgeleverd. De kruising met de A15, bij de Heulweg, en het deeltraject Zuidelijk Randpark (op grondgebied van Barendrecht) zijn in uitvoering genomen. In het Zuidelijk Randpark wordt de aanleg van de Blauwe Verbinding gecombineerd met een gedeeltelijke herinrichting waarbij meer moerasachtige zones langs de A15 worden aangelegd. De komende jaren zullen nog andere deeltrajecten op het grondgebied van de buurgemeenten uitgevoerd worden. Voor twee kruisingen op Rotterdams grondgebied (de Slinge en Oldegaarde) wordt nog gezocht naar mogelijkheden om hier de watergang door te trekken.

Bij de hiervoor beschreven projecten is er sprake van cofinanciering door m.n. het Rijk, de provincie Zuid-Holland, de waterschappen en de stadsregio Rotterdam.

Actie:

- Gemeente Rotterdam voert de in voorbereiding genomen natuur- en recreatieprojecten uit, in samenwerking met de natuurorganisaties, waterschappen en andere belanghebbenden. Bij deze projecten wordt, naast vergroting van mogelijkheden voor recreatief gebruik, ingezet op vergroting van de natuurwaarden, aanleg van ecologische verbindingen met de landschappen rond de stad en meer natuurbeleving voor de stadsbewoners.

De Blauwe Verbinding in Rotterdam-Zuid

Overzicht lopende en nieuwe projecten natuurontwikkeling

Nieuwe projecten met natuurontwikkeling

<i>Project/programma</i>	<i>Doelen</i>	<i>Partijen</i>	<i>Status</i>	<i>Financiering</i>
Programma Rivieroevers	Programma met projecten voor vergroting aantrekkelijkheid en natuurwaarden langs de rivieren	Gemeente Rotterdam, nv Havenbedrijf Rotterdam, omwonenden, bedrijven, Rijkswaterstaat, provincie Zuid-Holland, WNF/ARK, Ecoshape, initiatiefgroep Maasparcours en andere stakeholders	Verkenning voor totale programma gestart in 2014. Voor projecten Mallegatspark en Nassauhaven zijn eerste schetsen ontwikkeld en worden in 2014/2015 concrete voorstellen uitgewerkt. Voor andere locaties langs Nieuwe Maas, Rotte en Schie start in 2015 onderzoek	Projecten Mallegatspark en Nassauhaven zijn geregeld. Voor vervolgprijzen zijn gemeentelijke middelen beschikbaar vanuit prioriteit voor rivieroevers en ecologie in 2015 en mogelijk ook voor latere jaren. Voor deze vervolgprijzen moet nog wel cofinanciering geregeld worden
Essenburgpark	Onderzoek naar parkaanleg met vergroting natuurwaarden (ecologische verbinding) en belevingswaarde	Gemeente Rotterdam, NS, hoogheemraadschap, omwonenden	Onderzoek naar mogelijkheden aanleg parkachtig gebied in spoorzone waarbij zelfbeheer een grote rol speelt	Nog niet bekend welke investeringen gedaan kunnen worden. Financiering voor maatregelen kan (deels) komen uit prioriteit voor rivieroevers en ecologie in 2015
Zomerhofkwartier	Vergroening woonomgeving t.b.v. klimaatadaptatie, belevingswaarde en natuurwaarden	Gemeente Rotterdam, hoogheemraadschap van Schieland en Krimpenerwaard, omwonenden	Ontwerpfase	Uitvoeringsprogramma Waterplan 2 en vergroeningsopgave
Hofbogen	Onderzoek naar mogelijke aanleg ecologische verbinding na herstel dak spoorviaduct	Gemeente Rotterdam, ProRail, ondernemers, omwonenden	Verkenning moet nog starten	Maatregelen mogelijk meenemen bij herstelwerkzaamheden
Rotte, perspectief	Opstellen perspectief voor de Rotte waarbij aangesloten wordt op de initiatieven van het hoogheemraadschap en ondernemers	Stichting Plezierrivier i.s.m. recreatieschap Rottemeren, gemeente Rotterdam, ondernemers en omwonenden	Opdracht aan stichting eind 2014 door DB recreatieschap goedgekeurd	Verkenning: budget recreatieschap Rottemeren. Voorstellen voor concrete maatregelen worden meegenomen in programma Rivieroevers.
Park Twee Heuvels	Herinrichting met kansen voor vergroting natuurwaarden en recreatieve bruikbaarheid	Gemeente Rotterdam, omwonenden	Moet nog opgestart worden, is opgenomen in masterplan Sportcampus	Financiering voor beperkte maatregelen aanwezig. Wellicht nog aanvullende financiering nodig (is afhankelijk van concreet plan)
Drijvende natuur Buizengat en DWL	Vergroting natuurwaarden en beleving	Gemeente Rotterdam en initiatiefnemers (omwonenden)	Pilot Buizengat in uitvoering. Verder verkenning naar opschaling Buizengat. Aanleg drijvend groen in waterbekkens DWL	Pilot Buizengat is gefinancierd; opschaling nog niet. Voor drijvend groen DWL zijn middelen beschikbaar

Lopende groenprojecten met natuurontwikkeling

Project	Doelen	Partijen	Status	Financiering
Natuur- en Recreatieplan Schiezone	Vergroting natuurwaarden (weidenatuur, landgoedbos), herstel historische landgoederen, recreatie	Gemeente, Natuurmonumenten, provincie Zuid-Holland, Stadsregio Rotterdam, agrarische ondernemers	Vastgesteld natuur- en recreatieplan, werkzaamheden gestart	Geregeld (m.n. PMR 750 ha)
Natuur- en Recreatieplan Schieveen	Vergroting natuurwaarden (weidevogels, natuurlijke oevers, groene erven), extensief agrarisch gebruik, recreatief medegebruik, ecologische verbinding	Gemeente, Natuurmonumenten, provincie Zuid-Holland, Stadsregio Rotterdam, agrarische ondernemers	Vastgesteld natuur- en recreatieplan	Geregeld via exploitatie met bijdragen van gemeente en stadsregio Rotterdam
Vlinderstrik	Vergroting natuurwaarden (ecologische verbindingzone, natuurlijke oevers, akkernatuur, struwelen), extensief agrarisch gebruik, recreatie	Gemeente, Natuurmonumenten, provincie Zuid-Holland, Stadsregio Rotterdam, agrarische ondernemers	Vastgesteld inrichtingsplan, werkzaamheden gestart	Geregeld (m.n. PMR 750 ha)
Oranjabonnen (Hoek van Holland)	Vergroting natuurwaarden, opheffen ecologische barrière (looprichels in brug), vispaaiplaats, natte ecologische verbinding, boomrijen, agrarisch gebruik, recreatieve beleving	Gemeente, Zuid-Hollands Landschap, hoogheemraadschap van Delfland, provincie Zuid-Holland, Stadsregio Rotterdam, agrarische ondernemers	Vastgesteld inrichtingsplan, eerste fase in uitvoering	Eerste fase geregeld via exploitatie. Tweede fase nog niet rond. Wel komt hiervoor naar verwachting een bijdrage uit de realisatie van het windpark langs de Nieuwe Waterweg
Blaauwe Verbinding	Toevoer schoon water naar Rotterdam-zuid, recreatieve route (kano's en kleine sloepen) en natte ecologische verbinding	Gemeenten Rotterdam, Barendrecht, Albrandswaard, waterschap Hollandse Delta, provincie Zuid-Holland, Stadsregio Rotterdam, recreatieschap IJsselmonde	Noordelijk deel afgerond, Zuidelijk Randpark en Heulweg in uitvoering. Nog ambities voor kruisingen Oldegaarde en Slinge	Per deeltraject gefinancierd, voor kruisingen met Slinge en Oldegaarde is financiering nog niet rond

3. Aanvullende strategieën om biodiversiteit te versterken

Naast de in hoofdstuk 2 beschreven projecten zijn er nog aanvullende strategieën die zorgen voor behoud van de natuurwaarden en vergroting van de biodiversiteit.

3.1. Bescherming van natuurwaarden

Op Europees niveau zijn twee richtlijnen van groot belang voor de bescherming van natuurwaarden: de Vogelrichtlijn (bescherming en beheer van belangrijke in het wild levende broed- en trekvogels en hun habitat) en de Habitatrichtlijn (in stand houden van belangrijke dieren en plantensoorten en hun habitat). Gebieden die beschermd zijn op grond van deze richtlijnen vallen onder het netwerk Natura 2000. De duinen bij Hoek van Holland en Staelduinse Bos (als onderdeel van Kapittelduin en Solleveld) en de Voordelta (voor de kust van de Tweede Maasvlakte en Voorne-Putten) met aanliggende duinen zijn aangemerkt als Natura 2000. Ook de Oude Maas, met delen van de oevers (zoals het Ruigeplaatbos bij

Hoogvliet), zijn onderdeel van Natura 2000.

In Nederland is de natuurbescherming geregeld via twee wetten: de Flora- en Fauna Wet (FFW, 2002) en de Natuurbeschermingswet (NBW, 1998). Beide wetten zullen opgaan in de nieuwe Wet Natuurbescherming die in juni 2014 ingediend is bij de Tweede Kamer. Wanneer deze nieuwe wet is ingevoerd, krijgen provincies de plicht om een eigen natuurbeleid vast te stellen. Onder de naam Natuur Netwerk Nederland (voorheen Ecologische Hoofdstructuur) zijn de belangrijkste natuurgebieden aangeduid. De Nieuwe Maas en Nieuwe Waterweg, polder De Esch en het grootste deel van het Eiland van Brienoord zijn hier onderdeel van. Maar ook de Oranjeplassen langs de Nieuwe Waterweg en de weilanden aan de noordzijde van de gemeente Rotterdam zijn opgenomen in dit netwerk. Voor de gebieden aan de noordzijde van de stad is dit wegens de grote betekenis voor weidevogels: de Noord-Kethelpolder, delen van de Schiezone en het zuidwestelijk deel van de polder Schieveen.

De provincie Zuid-Holland heeft in de nota Ruimte en Mobiliteit aan de hiervoor genoemde onderdelen van het Natuur Netwerk Nederland ook nog de weilanden in het noordelijk deel van Schieveen aangeduid als belangrijk weidevogelgebied.

Voor een aantal soortgroepen, zoals voor vogels, zoogdieren, planten, paddenstoelen en insecten zijn Rode Lijsten vastgesteld door het ministerie van Economische Zaken (voorheen LNV). Hier staan soorten op die sterk in aantal zijn achteruit gegaan en zeldzaam zijn geworden.

In de landelijke gebieden rond Rotterdam zijn nieuwe, vrijwillige, samenwerkingsverbanden in oprichting: de 'landschapstafels'. Aan deze landschapstafels zullen gemeenten, waterschappen, natuur- en recreatieorganisaties en maatschappelijke organisaties met elkaar samenwerken aan betere beleving van de landschappelijke kwaliteiten, vergroting van de recreatieve mogelijkheden en versterking van de natuurwaarden. Het

Begrenzing Natura-2000 Voordelta

Begrenzing Natura-2000 Solleveld en Kapittelduinen

Begrenzing Natura-2000 Oude Maas

college van B&W heeft begin 2014 intentieverklaringen voor de landschapstafels Hof van Delfland en IJsselmonde ondertekend. Medio 2015 moeten de landschapstafels in werking treden.

Verder participeert de gemeente Rotterdam in vier (natuur-) recreatieschappen die buitenstedelijke groengebieden beheren: Midden-Delfland, Rottmeren, IJsselmonde en Voorne-Putten-Rozenburg. Via de Dagelijkse en Algemene Besturen van deze recreatieschappen is de gemeente Rotterdam dus betrokken bij het beheer van duizenden hectares groen met belangrijke natuurwaarden buiten de gemeentegrenzen. Voorbeelden zijn de grienden langs de Oude Maas en de Bernisse bij Spijkenisse.

Acties:

- Gemeente Rotterdam zorgt ervoor dat de beschermde status van de wettelijk beschermde gebieden ook in de bestemmingsplannen gewaarborgd is. Voor de overige groengebieden met hoge natuurwaarden (kerngebieden), ecologische verbindingzones en Natuurparels in het stedelijke gebied, geldt dat bij het opstellen van nieuwe en bij herziening van bestaande bestemmingsplannen de Natuurkaart als beleidskader gehanteerd wordt. Per situatie wordt een afweging gemaakt over de wijze waarop de vertaling plaatsvindt naar de bestemming. In de toelichting van een nieuw of geactualiseerd bestemmingsplan wordt ingegaan op de inhoud van de Natuurkaart voor dit gebied en worden afwijkingen gemotiveerd.
- Gemeente Rotterdam koppelt de Natuurkaart aan de Rotterdamse Stijl en de Programma's van Eisen voor Inrichtingsplannen (IP's). Hierdoor wordt de

- Natuurkaart bij de inrichting van de buitenruimte als beleidskader meegenomen. Overigens wordt bij de inrichting van de openbare ruimte altijd per situatie een afweging gemaakt hoe de ambities van de Natuurkaart verwerkt worden in een (inrichtings-)plan.
- Gemeente Rotterdam zal medio 2015 een gedragscode 'Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen' gaan invoeren. Dergelijke gedragscodes zijn in het kader van de Flora- en Faunawet ontwikkeld om (onderhouds-) werkzaamheden in het groen uit te voeren zonder voor iedere handeling apart ontheffing te hoeven aanvragen. De nv Havenbedrijf Rotterdam werkt reeds met een soortgelijke gedragscode voor werkzaamheden in het havengebied.
  - Gemeente Rotterdam werkt samen met andere partijen aan de oprichting van landschapstafels voor Hof van Delfland en IJsselmonde.

3.2. Voorzetting vergroening van de stad

De gemeente zet al een aantal jaren in op het vergroenen van de stad door het aanbrengen van meer beplanting. De resultaten van deze inspanning is op veel plaatsen zichtbaar: langs de kades (Boompjes, Westerkade, Leuvehoofd), in de binnenstad en in de stadswijken rond het centrum.

Bloeiende beplanting Westerkade

De vergroeningsaanpak wordt ook in deze collegeperiode doorgezet. Het accent ligt daarbij op vijf stenige wijken (op Zuid en de bakfietswijken op Noord). Door de aanplant van extra groen, met een gevarieerd assortiment waar ook veel bloeiende soorten in zitten, komen er nieuwe biotopen bij voor stadsvogels en insecten zoals bijen en vlinders. Daarnaast worden bewoners gestimuleerd om geveltuinten bij hun huizen aan te leggen. Bij de uitwerking van deze aanpak zal aandacht gegeven worden aan de positieve effecten van de aanplant inheemse en besdragende soorten voor de biodiversiteit in de wijken. Ook de uitvoering van de Bomenstructuurvisie draagt bij aan de vergroting van de biodiversiteit omdat hierbij eveneens ingezet wordt op verbreding van het sortiment met veel bloeiende soorten. Hiervan profiteren m.n.

insecten en vogels. De aanleg van groene daken draagt, naast de opvang van regenwater, isolatie, afvang van fijn stof en vermindering van de hittestress, ook bij aan het verbeteren van het leefgebied voor insecten en vogels.

Groen dak op Groothandelsgebouw

Acties:

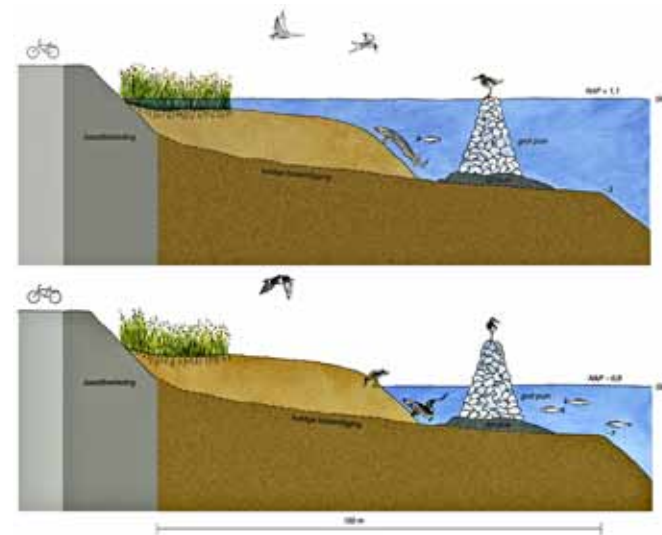
- Gemeente Rotterdam gaat door met de vergroening van de stad door het aanbrengen van extra beplanting, met het accent op vijf stenige wijken, en het stimuleren van geveltuinen. Voor de vergroeningsopgave in deze collegeperiode zal begin 2015 een aanpak gereed zijn. Voor Rotterdam-zuid wordt een handelingsperspectief voor de vergroening van de focuswijken opgesteld.
- Gemeente Rotterdam plant meer bloeiende bomen aan, als uitwerking van de Bomenstructuurvisie, waardoor de biodiversiteit en de belevingswaarde in de stad toenemen.
- Gemeente Rotterdam en de waterschappen zetten het programma Groene Daken voort waardoor er m.n. in de stenige gebieden aantrekkelijker leefgebieden komen voor vogels en insecten. Dit is onderdeel van de aanpak van klimaatadaptatie in Rotterdam.

3.3. Medewerking verlenen aan projecten van derden met natuurontwikkeling

Naast de projecten waarvoor de gemeente Rotterdam initiatiefnemer is, zijn er ook initiatieven voor natuurontwikkeling van andere organisaties. Deze projecten zijn verschillend in omvang en de manier waarop ze een bijdrage aan natuurontwikkeling in de stad. De projecten die op dit moment spelen zijn:

- Het realiseren van een ecologische verbinding nabij de Zweth. Hier wordt door de provincie Zuid-Holland een fauna-oversteekplaats aangelegd langs de Schie zodat kleine zoogdieren dit kanaal met harde beschoeiing kunnen oversteken;
- Het realiseren van 15 ha weidenatuur in de Noord-Kethelpolder als compensatie voor de aanleg van de snelweg A4 door Midden-Delfland (IODS). Hiervan is de provincie Zuid-Holland opdrachtgever en zal een natuurorganisatie ingeschakeld worden als beheerder;
- Aanleg van natuurlijke oevers bij het nieuwe eiland nabij de dorpskern van Overschie in het kader van de bochtafsnijding van de Delftsche Schie. De provincie is hiervoor verantwoordelijk als opdrachtgever van de bochtafsnijding;
- Aanleg van de Groene Poort: vergroening van de oevers van de Nieuwe Waterweg bij de Landtong Rozenburg en Europoort door een samenwerkingsverband van de nv Havenbedrijf Rotterdam, Rijkswaterstaat en het Wereld Natuur Fonds/ARK.

Deze opsomming is niet uitputtend en er zullen in de komende jaren mogelijk nog meer projecten worden uitgevoerd. De gemeente is vaak betrokken bij deze projecten en heeft daarbij vooral een faciliterende rol. Bijvoorbeeld vanwege het aanpassen van bestemmingsplannen of het op andere wijze verlenen van medewerking.

Doorsneden uitvoering Groene Poort bij hoog en laag water

Actie:

- Gemeente Rotterdam verleent medewerking aan projecten waarbij door derden natuur aangelegd wordt in de gemeente.

Landtong Rozenburg

3.4. Natuurinclusief ontwerpen² en uitvoeren van projecten

In de gemeente Rotterdam worden veel projecten uitgevoerd voor uitbreiding en vernieuwing van de infrastructuur, watermanagement en stedenbouwkundige ontwikkeling. In veel gevallen zijn dit projecten van externe partijen, maar soms is ook de gemeente zelf initiatiefnemer hiervoor. Bij veel ontwikkelingen is het mogelijk om natuurinclusief te ontwerpen. Daarbij wordt in de ontwerpfase rekening gehouden met mogelijkheden om leefgebieden van natuurlijke soorten te behouden, verstoring te minimaliseren en (waar mogelijk) nieuwe leefgebieden toe te voegen.

Inpassing nieuwe hoofdinfrastructuur

Bij de uitvoering van grote infrastructurele projecten, zoals de A13/A16 en de Blankenburgtunnel, besteedt de gemeente Rotterdam, i.s.m. Rijkswaterstaat en gebiedspartijen, grote aandacht aan de ruimtelijke inpassing, maatregelen om de aantasting van natuurwaarden te mitigeren en onderzoekt kansen om nieuwe ecologische en recreatieve verbindingen mee te nemen. Bij de aanleg van de snelweg A13/A16 ligt er een kans om een nieuwe ecologische en een recreatieve verbinding te realiseren tussen het Lage Bergse Bos (Rottemeren) en het Kralingse Bos, via het Terbregse Veld. De ecologische verbinding moet geschikt zijn als migratiezone voor m.n. de soortgroepen vleermuizen en grondgebonden zoogdieren. Deze doelsoorten moeten kruisende infrastructuur veilig kunnen oversteken

² Bij natuurinclusief ontwerpen wordt er al in de beginfase van een project gekeken naar mogelijkheden om met kleine aanpassingen in het ontwerp (zowel infrastructuur, stedelijke ontwikkeling als groenaanleg) extra kansen te geven aan natuur.

Zowel bij de A13/A16 als de Blankenburgtunnel worden verder maatregelen meegenomen zoals de aanleg van looprichels voor kleine zoogdieren in kruisende duikers en aanplant van nieuwe beplantingsstructuren t.b.v. vogels en vleermuizen.

Meer bloemrijke bermen

Wanneer de gemeente zelf initiatiefnemer is van vernieuwing van de hoofdinfrastructuur in het stedelijke gebied, zal bekeken worden of hierbij bloemrijke bermen (ook wel aangeduid als bijenlinten) met een voedselarme bovenlaag aangelegd kunnen worden. De ambitie is om het areaal aan bloemrijke bermen uit te breiden en deze met extensief maaibeheer in stand te houden voor insecten en (kleine) vogels. Bij de afdoening van de motie Ecologisch Bermbesluit wordt dit nader uitgewerkt.

Vernieuwing kademuren

Bij de vernieuwing van kademuren, die in beheer zijn bij de gemeente, wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van beschermde muurplanten. Per project wordt een inventarisatie gemaakt van de aanwezige soorten waarna de maatregelen hierop worden afgestemd. Recent zijn delen van de Linker en Rechter Rottkade uitgevoerd en in de komende jaren worden nog enkele andere kades opgeknapt (Hertekade en Nassaukade in 2016/2017).

Aanleg natuurvriendelijke oevers en overige maatregelen voor verbetering waterkwaliteit

Bij het ontwerp van plannen voor verbetering of nieuwe aanleg van open water wordt gekeken of het mogelijk is om natuurvriendelijke oevers aan te leggen. Het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard hanteert het principe dat minimaal 50% van de waterlijn voorzien wordt van natuurvriendelijke oevers. Op deze wijze wordt een zo optimaal mogelijke bijdrage geleverd aan de doelen voor de ecologische waterkwaliteit vanuit de Kaderrichtlijn Water. Daarbij wordt overigens een uitzondering gemaakt voor gebieden waar strakke vijver- of singeloevers vanuit beeldkwaliteit en historische aspecten gewenst zijn zoals het Park bij de

Euromast en de Rose-singels.

Ook worden maatregelen genomen voor verbetering van de waterkwaliteit (in bestaande oppervlaktewatersystemen) die ook de natuurwaarden vergroten. Te denken valt aan de aanleg van vismigratievoorzieningen, de aanleg van paaigebieden voor vissen en het tegengaan van riool overstorten. Ook deze maatregelen, die nodig zijn vanuit de bepalingen van de Kaderrichtlijn Water, leveren extra natuur op. Het oplossen van bestaande knelpunten voor vismigratie is een taak van de waterschappen. Indien er ook belangen zijn vanwege de (water-)beleving, vergroting van natuurwaarden of andere aspecten, is de gemeente Rotterdam hierbij betrokken. Een actueel voorbeeld is het samenwerkingsverband tussen Rijkswaterstaat, de nv Havenbedrijf, de gemeente Rotterdam en andere partijen om de ecologische kwaliteit, de verblijfskwaliteit en de kwaliteit van de verbindingen langs de rivier (Nieuwe Waterweg en de Nieuwe Maas) te verbeteren.

Meeliften met verbetering regionale waterkeringen

De waterschappen voeren de komende jaren tevens verschillende werkzaamheden uit aan regionale waterkeringen, zoals de kades langs de Rotte en Schie. Daarbij liggen er ook mogelijkheden om extra natuur langs de oevers te realiseren. Ook worden er in de toekomst werkzaamheden uitgevoerd in het kader van het Deltaprogramma. Waterprojecten zijn opgenomen in het Uitvoeringsprogramma van Waterplan 2. Dat programma wordt regelmatig geactualiseerd door de gemeente Rotterdam (watermanagement), het Waterschap Hollandse Delta, het Hoogheemraadschap van Delfland en het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard. Er kunnen periodiek nieuwe studie- en uitvoeringsprojecten worden toegevoegd.

Overige kansen

Bij toekomstige stedelijke ontwikkelingen en herinrichting van de openbare ruimte doen zich in de toekomst mogelijk kansen voor om extra natuurwaarden te

ontwikkelen. Bijvoorbeeld door het aanbrengen van extra boombeplantingen die als vleermuisroutes te gebruiken zijn of door nestgelegenheid in gebouwen aan te brengen.

Acties:

- Gemeente Rotterdam zet bij aanleg van nieuwe infrastructuur in op goede ruimtelijke inpassing, maatregelen om de aantasting van natuurwaarden te mitigeren en onderzoekt kansen om nieuwe ecologische en recreatieve verbindingen mee te nemen. Bij de aanleg van de A13/A16 wordt specifiek worden kansen verkend om een nieuwe ecologische en recreatieve verbinding tussen het Lage Bergse Bos en het Kralingse Bos te realiseren.
- Gemeente Rotterdam verkent bij vernieuwing van doorgaande wegen in het stedelijke gebied of het mogelijk is om bloemrijke bermen te realiseren.
- Gemeente Rotterdam gaat zorgvuldig om met beschermde muurplanten bij renovaties en vernieuwing van kademuren.
- Gemeente Rotterdam legt natuurvriendelijke oevers aan langs bestaande en nieuwe watergangen, waarbij per situatie een afweging wordt gemaakt tussen de beoogde natuurwaarden, de bijdrage aan de verbetering van de waterkwaliteit en de effecten op de belevingswaarde en de bruikbaarheid voor de omwonenden. Voor gebieden waar dichter begroeide oevers vanuit beeldkwaliteit en historische aspecten minder passend worden geacht, wordt het principe aangehouden dat hier geen natuurvriendelijke oevers komen.
- Gemeente Rotterdam werkt samen met de waterschappen aan maatregelen voor verbetering van de waterkwaliteit en andere maatregelen in het kader van het Uitvoeringsprogramma Waterplan 2.
- Gemeente Rotterdam en waterschappen voeren gezamenlijk een 3Di-onderzoek uit naar de hoogteligging van het maaiveld waardoor nauwkeuriger zichtbaar is hoe de afstroom van water is. Dit levert ook meer inzicht in kansen voor waterberging in combinatie met natuurontwikkeling in de natte delen.
- Gemeente Rotterdam onderzoekt samen met de waterschappen, in het kader van het Uitvoeringsprogramma Waterplan 2, de mogelijkheden om bij versterking van de regionale kades ook extra natuur langs de oevers te realiseren. Dit geldt m.n. voor de Rotte en de Schie.
- Gemeente Rotterdam onderzoekt bij gebiedsontwikkelingen en herinrichting van de openbare ruimte of er kansen zijn om natuurwaarden toe te voegen.

3.5. Natuurlijker beheer van openbaar groen en andere gemeentelijke terreinen

De gemeente Rotterdam streeft bij het beheer van de openbare ruimte naar meer biodiversiteit in de extensief beheerde groengebieden. Daarbij wordt m.n. ingezet op vergroting van de natuurwaarden in gebieden en verbindingen met meer natuurlijke groenelementen, zoals bosplantsoen, moeraszones en bloemrijke bermen. De Natuurkaart toont de gebieden en verbindingen waar natuurwaarden aanwezig zijn of verder ontwikkeld worden. De gemeentelijke Beheervisie geeft handvatten waar bepaalde groenelementen toegepast kunnen worden. Voor enkele grote stadsparken, zoals het Kralingse Bos en het Zuiderpark zijn aparte beheerplannen gemaakt waarin de maatregelen opgenomen zijn om de natuurwaarden te versterken. Bij bloemrijke bermen is het uitgangspunt dat extensief gemaaid wordt, waarbij rekening gehouden wordt met de bloeiperiode van de kruiden. Stadsbeheer Rotterdam zal, naar aanleiding van een onlangs aangenomen motie ecologisch maaibeheer, onderzoeken waar dit ecologische beheer uitgebreid kan worden.

In de havens is sprake van tijdelijke natuur op braakliggende terreinen en leidingstroken. De nv Havenbedrijf heeft hierover afspraken gemaakt met het ministerie van EZ over de wijze waarop deze natuur verwijderd kan worden bij uitgifte van terreinen.

Met Natuurmonumenten en de agrarische ondernemers worden afspraken gemaakt over agrarisch natuurbeheer op de gemeentelijke gronden in de noordrand van Rotterdam (Schiezone, Schieveen, Vlinderstrik).

Actie:

- Gemeente Rotterdam versterkt de natuurwaarden in bosplantsoen, moeraszones en bloemrijke bermen. Verder worden maatregelen uit de beheerplannen voor het Kralingse Bos en het Zuiderpark uitgevoerd.
- Gemeente Rotterdam onderzoekt uitbreiding van extensief maaibeheer voor bloemrijke bermen.
- Gemeente Rotterdam maakt afspraken met Natuurmonumenten en pachters over agrarisch natuurbeheer aan de noordzijde van Rotterdam.

3.6. Communicatie en verspreiden kennis

Veel bewoners van de stad voelen zich betrokken bij de natuur in hun directe woonomgeving of de regio. In algemene zin is het draagvlak voor aanleg van nieuwe natuur en natuurlijker beheer van het bestaande groen groot. Toch zijn veel stadsbewoners zich niet bewust van de bijzondere gebieden die er al zijn en is er soms onbegrip over specifieke projecten. Daarom is het wenselijk om de bewustwording van alle inwoners van de stad voor de natuur te vergroten. Daarbij is het belangrijk om vooral kinderen meer te betrekken bij het groen en natuur. Hierbij spelen de bestaande NME-centra en de kinderboerderijen een belangrijke rol. Ook het in 2014 opgezette programma *De Stad Uit*, waarbij kinderen de mogelijkheid aangeboden krijgen (via de school of buurthuis) om op bezoek te gaan in een natuurgebied en bij de boer, zet in op het vergroten van kennis over de natuur en het platteland.

Voor de geïnteresseerde leek en kenners van de natuur is het interessant om inzage te hebben in de natuurgegevens (waarnemingen flora en fauna) van de gemeente Rotterdam. Op dit moment zijn deze alleen op te vragen via de landelijke databanken. De gemeente wil de eigen kennis delen door natuurgegevens beschikbaar stellen voor raadpleging door derden via een app (open data). De gegevens worden wel zodanig beschikbaar gesteld, dat exacte leefgebieden en nestplaatsen niet te traceren zijn i.v.m. mogelijke verstoring.

Actie:

- Gemeente Rotterdam zet Natuurkaart Rotterdam op de eigen website www.rotterdam.nl/natuurkaart.
- Gemeente Rotterdam verspreidt een publieksversie van de Natuurkaart in de vorm van een folder, die ook digitaal (pdf) beschikbaar komt.
- Gemeente Rotterdam betreft kinderen en hun ouders bij de natuur via educatieve programma's van de NME-centra en kinderboerderijen.
- Gemeente Rotterdam betreft kinderen en hun ouders bij de natuur en het platteland door uitvoering van het project *De Stad Uit* i.s.m. met de provincie Zuid-Holland en het Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid (IVN).
- Gemeente Rotterdam stelt de Natuurkaart Rotterdam en de eigen natuurgegevens beschikbaar via een app.

Natuurkaart - kerngebieden en verbindingen

LEGENDA

- Duin
- Park(bos)
- Getijdennatuur
- Duinbos
- Polder met natuurbeheer
- Droog lint
- Ambitie lokaties
- Gradiëntrijk lint
- Kans voor vergroening havenbekkens en rivieroeveren
- Natuurparel
- Getijdenrivier
- Plas
- waternetwerk
- groene wijkdooradering

